

ПИСЕМНА Й УСНА ФОРМИ ЯПОНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

Козуб О.О.

ДЗ «Луганський національний університет ім. Тараса Шевченка», студентка

Наук. керівник: Горбуньова С.О.,

викладач кафедри східних мов;

Малахова Ю.В.,

канд. філол. наук, доцент

В сучасній Японії існує чотири варіанти літературної мови: книжно-писемний, книжно-усний, розмовно-усний та (з деякими обмовками) розмовно-писемний; останній варіант може зустрітися, наприклад, в дружньому неформальному листуванні, його імітація поширена в молодіжних та жіночих журналах [1, с. 39]. Розмовна мова пов'язана з діалектами, які не сприймаються як «зіпсована» мова, а є як цілком законним засобом неофіційного спілкування зі «своїми»[1, с. 17].

Ієрогліфи у японській мові відіграють важливу роль. В писемній мові омоніми з легкістю можуть бути зрозумілі при знанні ієрогліфіки, але вони важко сприймаються як на слух, так і в записі каною чи латиницею. Омонімія канго є серйозною проблемою, особливо в мові телебачення та радіо, тому нерідко усна передача інформації доповнюється письмовою.

Якщо ж більше заглибитися у різницю між протиставленням «писемний стиль – усний стиль», то їх не варто плутати з протиставленням «розмовний стиль – книжний стиль». Хоча зазвичай тексти книжного характеру тяжіють до письмового висловлення, а тексти розмовного характеру – до усного, такий зв'язок зовсім не обов'язковий. Порівняно з одного боку, лист другу (розмовний за характером, але письмовий текст), з іншого боку, наукова доповідь (книжний за характером, але усний) [1, с. 29-30].

Японська ввічливість має безліч особливостей як у писемному так і в усному вживанні. Основні форми ввічливості є обов'язковими як для японського мовлення так і для писемності. В японській мові існують норми та одиниці мовленнєвої та писемної японської мови, які можуть бути використані тільки чоловіками або тільки жінками. Більш численними варіантами різностатевого використання є займенники, а також частки. Ці відмінності стосуються в основному розмовної мови, тобто усної. У писемному мовленні відмінностей майже немає, крім побудови речення. Тому при вивченні японської мови необхідно звертати увагу на гендерні відмінності. [1, с. 49-51]

Стосовно запозичених слів в усній та писемній мові, то гайрайго – це запозичення, які прийшли в японську мову за останні чотири століття, переважно із західноєвропейських мов, записуються вони азбукою катаканю. А канго – це запозичення, які прийшли з китайської мови, які записуються ієрогліфами [1, с. 56]. Зараз японська мова більш лояльно ставиться гайрайго, можна з впевненістю сказати гайрайго поступово витісняють слова, які прийшли з китайської мови. Катаканю можуть записуватися і споконвічно японські слова для того щоб привернути увагу людей, на дорожньому знаку можуть написати アブナイ [abunai], що означає небезпечно [1, с. 61].

А якщо говорити про японську молодь, то в багатьох випадках вона прагне надати своєму мовленню менш категоричний характер та встановити деяку дистанцію між суб'єктом та адресатом. В різних текстах утворених молоддю та для молоді, нерідко трапляються так звані «катанаго». Молодь використовує катаканю в тих випадках, коли хоче уникнути асоціацій, викликаними ієрогліфами та хіраганю. Також в японській мові молодіжі спостерігається «нова єдність усної та писемної мови» - тенденція максимально приближувати писемне мовлення до усного. Нерідко японська молодь в спілкуванні зі старшими за віком чи статусом стала вживати так названий стиль *tamero*, тобто фамільярний стиль «на ти». Серед молоді існує уявлення про те, що з близьким «своїм» співрозмовником можна спілкуватися на *tamero*, навіть якщо людина старша за віком чи за статусом. Вживання *tamero* дозволяє підкреслити дружні відносини і скоротити дистанцію між собою та співрозмовником.[4, с. 94-103]

Далі проведемо аналіз на прикладі японської дорами «Шокова терапія». Першим, що зразу ж помітно в розмовному мовленні, так це те, що люди рівні за статусом або ж у разі звернення особи вищою за статусом до нижчого використовували *まって* [*matte*] «зачекай» замість нейтрально ввічливого стилю *まって ください* [*matte kudasai*], тобто «почекайте будь-ласка» при дослівному перекладі. Так само коли вчитель звертався до учня він використав грубу форму займенника *おまえ* [*omae*] «ты», а також просту форму зв'язки *です* [*desu*] – *だ* [*da*]. Ось так виглядає це речення: *セッション ハンマ セッション が おまえ だ*. [*sesshon hanma sesshon ga omae da*], що ми можемо літературно перекласти як: «Цей сеанс шокової терапії для тебе». Ще ми бачимо, що *セッション ハンマ* [*sesshon hanma*] це гайрайго від американського *hammer session*, в дорамі пояснюється, що це мексиканський бандитський сленг – означає «навчання» новачка правилам і звичаям. Так само коли начальник звертався до підлеглого він звернувся до нього просто на прізвище, не використавши при цьому ввічливу форму *さん* [*san*]: *たちばな* [*Tachibana*] - японське прізвище. Взагалі через те, що сюжет дорами пов'язаний зі шкільним життям, в ній використано дуже багато японського молодіжного сленгу. І ось приклад написання повідомлення молоддю, де поєднана усна й писемна мова: *とりかえず がっこう は つづけ いたら?* [*torikaezu, gakko: to itara?*] (літ. переклад: «Ти ж не кинеш школу?»). Також в цьому фільмі немало таких ситуацій, коли учні просто не вживають в розмовному мовленні різні граматичні частки, або ж беруть щось з діалектів. Наприклад, учениця говорить своєму однокласнику, який каже скільки років його дівчині: *にじゅうはち* [*niju:hachi*], тобто двадцять чотири? Вона наче б то перепитую, але не використовую більше ніякі частки, які б вказували на ввічливу розмовну мову. Також вчителі звертаються до учнів без нейтрально-ввічливого стилю. Наприклад, коли питають про виконане домашнє завдання: *しゅくだい は もう おわった の か*. [*shukudai wa mo: owatta no ka*] (переклад: «Ти вже виконала домашнє завдання») чи *この ことは おかあさん を してる の* [*kono koto wa oka:san o shiteru no?*] (переклад: «А твоя мама знає про це?»). Звертаючись до батьків чи опікунів, вчителі вживають нейтрально-ввічливий стиль, наприклад: *ありがとうございます* [*arigato: gozaimasu*] (переклад «дуже дякую») і у відповідь також отримують такий же стиль мовлення або як у цьому випадку коли співрозмовник ставить себе нижче свого співрозмовника: *どうぞ よろしく おねがい いたします* [*dozo yoroshiku onegai tashimasu*] (перекл.: «Ось будь-ласка», використовується, коли ми вручаємо співрозмовнику щось). Вчитель може звертатися до учня не використовуючи нейтрально-ввічливий суф. – *さん* [*san*], але якщо ситуація того потребує, то його використовують. Ось невеликий приклад цього, вчитель разом з ученицею спілкується з бабусею іншого учня: *ないし もう しんぱい で* [*naishi mo: shinpai de*] (перекл.: «я весь час хвилююсь. На що учениця відповідає: *わかります。おりゃ しんぱい もう なります よ ねく* • [*wakarimasu. Orya shinpai mo: narimasu yo neku...*] (літ.перекл.: «Розумію, я теж би хвилювалась якщо... »). Тож розуміючи, що учениця говорить не те, чого вимагає ситуація, вчитель її зупиняє при бабусі словами: *たちばなさん* [*Tachibana-san*] (яп. прізвище), використовуючи нейтрально-ввічливий стиль. Однак розмовляючи наодинці вчитель може собі дозволити говорити в менш ввічливому стилі, що він і зробив, говорячи: *くち の じゃく* [*kuchi no jyaku*] (літ.перекл.: «Помовч»). Також наведемо декілька прикладів, які використовували учні школи: *じゃ また* [*Ja mata*] «ще побачимось» – неформальний стиль, *よ !* [*yo*] (Привіт) – хоча це й виключно чоловічий неформальний варіант, але дівчата теж можуть його використовувати також при спілкуванні з однолітками, *ごめん* [*gomen*] «пробач, мені шкода» – неформальний стиль.[5]

Наведені приклади в усному та писемному мовленні ілюструють, що в даний момент в Японії переважно використовують гайрайго, серед молоді з метою привернути увагу, а серед компаній – с метою приваблення споживачів. Японці кожен день зустрічаються з вибором ввічливості, як в усній, так і в писемній мові. Крім того, розмовна мова чоловіка дуже відрізняється від жіночої, але цього не так помітно в писемній мові, оскільки відмінності

зводяться до мінімуму. Також, на розмовну і писемну мову без сумнівів впливає те, звідки людина родом. У писемній мові деякі популярні слова, що зазвичай записуються гайрайго, записують канго через те, що ієрогліфами деякі слова краще сприймаються. Так само під час ефіру, коли зіштовхуються з проблемами розуміння тексту на слух для кращого сприйняття використовують субтитри.

Література

1. Алпатов В.М. Япония: язык и общество [Електронний ресурс] / В.М. Алпатов 2003.-Режим доступу:http://nimko.narod.ru/Lib2/Alpatov_Yaponiya_yazyk_i_obschestvo.pdf
http://nimko.narod.ru/Lib2/Alpatov_Yaponiya_yazyk_i_obschestvo.pdf - Дата звернення: 11.04.2017. Назва з екрану **2.** Якобсон Р.О. Избранные работы [Електронний ресурс] / Р.О. Якобсон 1985.- Режим доступу: <http://www.twirpx.com/file/279689/> - Дата звернення: 11.04.2017. Назва з екрану **3.** Ide S. Japanese Sociolinguistics' Politeness and Women's Language [Електронний ресурс]/ Ide 1982.- Режим доступу: http://www.academia.edu/26835615/Japanese_sociolinguistics_politeness_and_womens_language - Дата звернення:11.04.2017. Назва з екрану **4.** Благовещенская О. В. О стиле общения японской молодёжи тамэго [Електронний ресурс] / О.В. Благовещенская 2007.-Режим доступу: <http://istina.msu.ru/media/dissertations/dissertation/c08/c3a/832728/blagoveschenskaya.pdf#page=1&zooom=auto,-107,842> – Дата звернення:11.04.2017. Назва з екрану **5.** Японська дорама «Шокова терапія/Hammer session/ハンマーセッション» [Електронний ресурс]/ Японська дорама 2010.- Режим доступу: http://doramakun.ru/Dorama_and_Live_Action/Watch_OnLine/Hammer-Session-SHkolnaya-terapiya.html - Дата звернення: 11.04.2017. Назва з екрану

Козуб О.О. Писемна й усна форми японської літературної мови

Тези присвячено розгляду писемної та усної форми японської літературної мови на матеріалі японської драми «Шокова терапія».

Ключові слова: усна мова, писемна мова, гайрайго, канго, японська ввічливість, чоловіча та жіноче японське мовлення, кана.

Козуб Е. А. Письменная и устная формы японского литературного языка

Тезисы посвящены рассмотрению письменной и устной формы японского литературного языка на материале японской драмы «Шоковая терапия».

Ключевые слова: устный язык, письменный язык, гайрайго, канго, японская вежливость, мужская и женская речь, кана.

Kozub O.O. Written and oral forms of Japanese literary language

This thesis is devoted to the analysis of written and oral forms of Japanese literary language on the material of Japanese drama "Shock therapy".

Key words: spoken language, written language, gairaigo, kango, japanese politeness, male and female speech, kana.